

HANGON KAUPUNKI
HANGÖ STAD

Asemakaava-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma, Tulliniemenranta

4.9.2023

Hangon kaupunki, Tekninen ja ympäristövirasto, Maankäyttöosasto

HANGON KAUPUNKI
HANGÖ STAD

Tulliniemen rannan hoito- ja käyttösuunnitelma

Laadittu yhteistyössä:

Hangon kaupunki
Uudenmaan ELY-keskus
Metsähallitus

Hangossa 4.9.2023

Kannen kuva: Tulliniemen ranta

Valokuvat: © Hangon kaupunki / Maankäyttöosasto

Karttakuvat: © Hangon kaupunki / Maankäyttöosasto

Pohjakartat: © Hangon kaupunki / Maankäyttöosasto

1 JOHDANTO	4
1.1 Hoito- ja käyttösuunnittelun tarve ja tavoitteet	5
1.2 Aineistot ja menetelmät	6
1.3 Osallistaminen	6
1.4 Aiemmat selvitykset ja suunnitelmat	6
2 ALUEEN KUVAUS	7
2.1 Historia	7
2.2 Sisältyminen suojelu- ja muihin kokonaisuuksiin	8
2.3 Kaavatilanne	11
2.4 Virkistyskäyttö ja palvelut	12
3 LUONTOTIEDOT ALUEELTA	13
3.1 Käytetyt merkinnät ja lyhenteet	13
3.2 Luontotyytit ja kasvillisuus	13
3.3 Kasvit	14
3.4 Lepakot	15
3.5 Ekologiset käytävät ja muut eläimet	15
3.6 Linnut	15
3.7 Hyönteiset	16
3.7.1 Luteet	16
3.7.2 Suorasiipiset	16
3.7.3 Kovakuoriaiset	16
3.7.4 Perhoset	16
4 HOITOSUUNNITELMA	17
4.1 Yleiset periaatteet	17
4.2 Hoitotoimet	17
4.3 Ohjeita hoitotoimenpiteisiin	17
4.3.1 Puuston poistaminen	17
4.3.2 Puuston harventaminen	18
4.3.3 Kurtturuusun torjunta	18
4.3.4 Maanpinnan avaaminen	18
4.4 Käytön ohjaaminen	19
4.4.1 Ulkoilu	19
4.4.2 Uinti ja auringonotto	19
4.4.3 Pyöräily	19
4.4.4 Ratsastus	19
4.4.5 Moottoriajoneuvojen käyttö	19
4.4.6 Tapahtumat	20
4.4.7 Vesiurheilu	20
4.4.8 Vesiliikenne	20
4.4.9 Opasteet ja opetusmateriaalit	20
4.4.10 Valaistus	20
4.4.11 Rakentaminen	20
5 SEURANTA	21
5.1 Luontotyytit ja kasvillisuus	21
5.2 Hyönteiset	21
6 KUSTANNUKSET	21
7 KIRJALLISUUS	22

1 JOHDANTO

Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu asemakaavamuutoksen yhteydessä Hankoniemen kärjessä sijaitsevalle ranta-alueelle (kuva 1). Suunnittelualueen pinta-ala on n. 32 ha ja rantaviivaa on n. 2,4 km. Suunnittelualue rajautuu Tulliniemen asemakaavamuutoksen alueen mukaan, joka on nyt kaavaehdotusvaiheessa.

Tulliniemenrannan hoito- ja käyttösuunnitelman on laatinut Hangon kaupunki yhdessä Uudenmaan ELY-keskuksen ja Metsähallituksen kanssa. Hankkeen työryhmässä toimi kaupungingeodeetti Kukka-Maaria Luukkonen, ympäristönsuojelupäällikkö Ville Wahteristo, puisto-osaston esimies Merja Rönkkö ja maankäytönsuunnittelija Anna Johanson Hangon kaupungilta sekä Kirsi Hellas, Ilpo Huolman ja Iida Kämäri Uudenmaan ELY-keskuksesta.

Hoito- ja käyttösuunnitelman päätavoitteet ovat kuvata alueen luontoarvot ja niiden hoito-ohjeet sekä alueen virkistyskäytön ohjaaminen kestävällä tavalla. Kyseessä ei kuitenkaan ole luonnonsuojelulain 19 § tarkoittama hoito- ja käyttösuunnitelma.

Kuva 1. Hoito- ja käyttösuunnitelman alueen sijainti opaskartalla.

1.1 Hoito- ja käyttösuunnitelman tarve ja tavoitteet

Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman tavoite on yhdistää Tulliniemenrannan luontoarvot sekä kestävä virkistyskäyttö. Suunnitelma sisältää alueen luontotiedot, hoito- sekä käyttösuunnitelmat. Tulliniemenrannan suunnittelualueen kaavoituksen on tavoitteena päivittää asemakaava vastaamaan alueen muuttuneita maankäytön tarpeita. Alueen arvokasta luontoa tulee selvemmin suojella, sekä mahdollistaa erilaisten tapahtumien ja toimijoiden järjestämä toiminta alueella.

Alueen luontoarvot

Alueella on arvokas lajisto ja se on suojelun tarpeessa varsinkin kun alue on myös virkistyskäytöltään hyvin suosittu. Erilaisten tapahtumien ja muun virkistyskäytön mahdollistaminen on ajankohtaista kyseisellä alueella. Tarvetta päivitettylle hoito- ja käyttösuunnitelmalle on myös siksi, että koko alue saisi yhden yhtenäisen hoito- ja käyttösuunnitelman. Hiekkaranta- ja dyynilajien suurimmat uhat ovat umpeenkasvu, rakentaminen ja rantojen kuluminen (Ryttäri ym. 2014).

Alueen virkistysarvot

Luonnossa virkistäytyminen on nykyihmiselle osa vapaa-ajan viettoa. Monet tarpeet tulee luonnossa tyydytetyiksi, kuten rentoutuminen, lepääminen, sosiaalinen kanssakäyminen, itsensä kehittäminen ja ympäristön vaihto. Luonnossa ulkoilu tuottaa myös muita yleisiä hyötyjä kuten parantunut työkyky, sairauksien ehkäiseminen ja positiiviset taloudelliset vaikutukset paikkakunnalla. Virkistyskäytöllä voi myös syntyä haittoja, esimerkiksi maaston kulumista, meluhaittoja ja suosittujen reittien ja alueiden ruuhkautumista. Myös eri väestöryhmien virkistystarpeet ovat erilaisia ja ne on otettava virkistysalueiden suunnittelussa huomioon. (Sievänen ja Neuvonen 2011).

Luonnon virkistyskäyttäjät alueella ovat paikalliset asukkaat, kotimaiset ja ulkomaiset matkailijat, retkeilijät ja vesiturheilijat. Erilaisilla virkistys- ja ulkoilupalveluilla tarkoitetaan tässä hoito- ja käyttösuunnitelmassa esim. rakennettuja reittejä, viittoja, opastauluja, tulipaikkoja ja ulkoilu- tai luontokeskuksia.

Kuva 2. Tulliniemenranta, talvi 2019.

1.2 Aineistot ja menetelmät

Hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa käytettiin olemassa olevia selvityksiä ja raportteja alueesta. Hangon kaupungin aiempi hoito- ja käyttösuunnitelma Tulliniemen alueella on vuodelta 1992. Kyseinen suunnitelma kattaa vain rannan etelä-osan suojelualueen, joten rannan pohjoisosalle ei ole erillistä hoito- ja käyttösuunnitelmaa koskaan tehty. Metsähallitus laati luonnonhoitosuunnitelman Tulliniemenrannan luonnonsuojelualueelle vuonna 2019. Luonnonsuojelualueella on tällä hetkellä voimassa Metsähallituksen tekemä hoito- ja käyttösuunnitelma vuodelta 2012. Hangon kaupunkipuistojen osalta tehtiin hoito- ja käyttösuunnitelma vuonna 2016, missä myös Tulliniemen eteläranta on lyhyesti kuvattu.

Hangon kaupunki tilasi luontoselvityksen Tulliniemen rannan asemakaavan muutosalueesta vuonna 2016. Selvityksen pääasialliset tulokset ovat lähteenä tämän hoito- ja käyttösuunnitelman luontotietoja varten.

1.3 Osallistaminen

Hoito- ja käyttösuunnitelma laaditaan Hangon kaupungin, Metsähallituksen ja ELY-keskuksen yhteistyönä. Asemakaavamuutoksen valmisteluvaiheessa kerätty vuorovaikutusmateriaalista saatu palaute on otettu huomioon tätä suunnitelmaa laadittaessa. Hoito- ja käyttösuunnitelman vuorovaikutus toteutuu Tulliniemen rannan asemakaavamuutoksen kaavaprosessin yhteydessä. Hoito- ja käyttösuunnitelma asetetaan nähtäville osana ehdotusvaiheen kaavamateriaalia.

1.4 Aiemmat selvitykset ja suunnitelmat aikajärjestyksessä

Natura 2000 ja asemakaava-alueen toisen maailmansodan aikaisten sotahistoriallisten kohteiden perusinventointi 6-10.4.2019. (Fast ym. 2019)

Silvestris Oy:n tekemä *Hanko, Koppnäsudden ja Tulliniemen ranta lepakko- ja ekologisten yhteyksien selvitys* (Vuorinen 2019)

Metsähallituksen tekemä *Tulliniemenrannan luonnonsuojelualueiden luonnonhoitosuunnitelma* (Tainio, E. 2019)

Faunatican tekemä *Hangon Tulliniemen rannan asemakaavan muutosalueen luontoselvitykset vuonna 2016* (Manninen & Nupponen 2017).

Hangon kaupungin tekemä *Kansallinen kaupunkipuisto - Hoito- ja käyttösuunnitelma* (Hangon kaupunki 30.1.2017)

Metsähallituksen tekemä *Tulliniemen luonnonsuojelualueen ja Bengtsårin lehdon hoito- ja käyttösuunnitelma* (Metsähallitus 2012)

Kantakaupungin yleiskaavaa varten on tehty - Natura -tarvearviointi FCG Oy:ltä 25.11.2011 sekä virkistysalueraportti Hangon kaupungilta 22.2.2011.

Faunatican tekemä *Hangon kantakaupungin yleiskaavaluonnoksen alueella sijaitsevat ekologiset käytävät sekä lepakoselvitys* (Niemi ym. 2011)

Ingreeningin tekemä *Hangon kaupungin uimarantojen riskikartoitus* (Lattunen 2008).

Hangon Tulliniemen ja sitä ympäröivän suojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma Hangon kaupungilta ja Uudenmaan lääninhallitukselta 6.3.1992.

2 ALUEEN KUVAUS

2.1 Historia

Tulliniemi Hangossa on osa jääkauden jälkeistä Salpausselkä I -reunamuodostumaa, ollen sen eteläisin kärki. Tulliniemenrannan alue on yksi Etelä-Suomen arvokkaimmista dyynialueista, joka on valtakunnallisesti arvokas sekä lajistoltaan että geologialtaan. Maaperä on tuulen siirtelemää dyynihiekkaa sekä meren pyöristämää soraa. Dyynimaisemassa näkyy selvästi dyynimuodostumisen eri vaiheet. Dyneillä kasvaa paahteiseen ilmastoon tottunutta kasvillisuutta ja niiden lomassa myös erilaisia paahteilmaston hyönteisiä.

Rannalla on ollut ainakin 1800 -luvulta saakka avoimia dyynejä sekä hiekkarantaa. Aluetta on käytetty sodankäyntiin, minkä huomaa juoksuhaudoista ja poteroista, jotka on kaivettu dyynihiekkaan (Kuva 3). Vanhoista 1930-1960 -luvun kuvista näkee että ranta on ollut nykyistä puuttomampi, ja vapaata dyynihiekkaa on ollut paljon nykyistä laajemmalla alueella (Tainio 2019).

Alueella on tehty asemakaavamuutoksen yhteydessä sotahistoriallisten kohteiden perusinventointi vuonna 2019. Inventoinnissa löytyi suojeltava kiinteä muinaisjäänös vapaa-sataman aidan länsipuolella. Muinaisjäänös on kiviröykkiö, joka on saattanut olla jonkinlainen hauta (J. Fast ym. 2019). Kohde on lisätty muinaisjäänösrekisteriin.

Museoviraston muinaisjäänösrekisterin ja inventoinnin mukaan Tulliniemen alueella on myös muita kulttuuriperintökohteiksi luettuja sotahistoriallisia kohteita. Muinaisjäänökset ja muut sotahistorialliset kohteet merkitään asemakaavakarttaan suojeltavaksi ja ne on kuvailtu lyhyesti kaavan selostuksessa.

Sotahistorialliset kohteet tulee ottaa huomioon kun alueella tehdään luonnonhoitotöitä, tai järjestetään tapahtumia. Kohteet hyötyvät kevyestä taimien ja vesakon raivaamisesta, mutta muodostelmien säilyvyys täytyy varmistaa. Infotaulujen sijoitus kohteiden yhteyteen on suositeltavaa, jotta kävijät voivat saada lisätietoa alueen sotahistoriasta.

Kuva 3. Sodanaikainen potero dyynihiekassa Tulliniemenrannalla.

2.2 Sisältyminen suojelu- ja muihin kokonaisuuksiin

Tulliniemellä on useita luonnonsuojelualueita. Laajin niistä on Tulliniemen linnustonsuojelualue FI0100006 joka on pinta-alaltaan 2566 hehtaaria ja kuuluu Natura 2000-alueisiin. Tulliniemen luonnonsuojelualue (YSA010035) on pinta-alaltaan n. 2240 hehtaaria, se rauhoitettiin 15.2.1933 Uudenmaan läänin maaherran päätöksellä nro 541. Tulliniemen pohjoispuolella on vielä Uddskatanin luonnonsuojelualue, jonka maapinta-ala on 32 hehtaaria, ja joka rauhoitettiin 1.2.1990 asetuksella 1300/89.

Tulliniemenrannalla on kaksi luonnonsuojelualuetta. Toinen on pienempi n. 5.2 ha Uddskatanin luonnonsuojelualueeseen kuuluva, jota hoitaa ja hallitsee metsähallitus. Suurempi suojelualue on Tulliniemen luonnonsuojelualue, joka on Hangon kaupungin omistamalla kiinteistöllä sijaitseva yksityismaiden luonnonsuojelualue.

Uddskatanin luonnonsuojelusasetuksen (1300/89) mukaan suojelualueella on kielletty ja sallittu seuraavat asiat:

3 §

Kiellot

Uddskatanin luonnonsuojelualueella ei saa:

- 1) rakentaa rakennuksia, rakennelmia tai teitä;
- 2) ojittaa, ottaa maa-aineksia eikä vahingoittaa maa- tai kallioperää;
- 3) ottaa taikka vahingoittaa puita, pensaita tai muita kasveja tai niiden osia;
- 4) tappaa, pyydystää tai hätyyttää luonnonvaraisia selkärangkaisia eläimiä tai hävittää niiden pesiä eikä pyydystää tai kerätä selkärangattomia eläimiä; eikä
- 5) liikkua, leirytyä tai tehdä avotulta.

Luonnonsuojelualueella on kielletty muutkin toimet, jotka saattavat vaikuttaa epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan taikka eläin- tai kasvilajien säilymiseen.

4 §

Sallitut toimet

Uddskatanin luonnonsuojelualueella saa alueen perustamistarkoituksen mukaisesti:

- 1) rakentaa alueen hoitoa, valvontaa ja tutkimusta sekä yleisön opastamista ja alueeseen tutustumista varten tarpeellisia rakennuksia, rakennelmia ja polkuja;
- 2) liikkua jalan, polkupyörällä ja hiihtäen sitä varten merkityillä poluilla sekä hiihtää muuallakin, kun jää peittää ranta-vedet;
- 3) ryhtyä toimiin, jotka ovat tarpeen alueen keto- ja hietikkolajiston säilyttämiseksi;
- 4) ryhtyä pelastuspalvelun ja palontorjunnan vaatimiin toimiin; sekä
- 5) kartoittaa ja tehdä maanmittaustöitä.

5 §

Metsähallituksen luvalla sallitut toimet

Uddskatanin luonnonsuojelualueella saa alueen perustamistarkoituksen mukaisesti metsähallituksen luvalla:

- 1) tutkimusta tai muuta tieteellistä tarkoitusta taikka opetusta varten tappaa tai pyydystää eläimiä ja vähäisessä määrin kerätä kasveja ja niiden osia, eläinten pesiä sekä kivennäisnäytteitä;
- 2) vähentää kasvi- tai eläinlajin yksilöiden lukumäärää, jos laji on lisääntynyt liikaa tai käynyt muuten vahingolliseksi;
- 3) entistää ja pitää kunnossa rakennuksia ja rakennelmia sekä pitää kunnossa kulkuväyliä sekä sähkö- ja puhelinlinjoja ja -laitteita;
- 4) tutkia alueen geologiaa; sekä
- 5) rakentaa ja pitää kunnossa merenkulun turvalaitteita sekä vesikulkuväylien liikennemerkkejä ja valo-opasteita.

Tulliniemen luonnonsuojelualueen 7.6.1990 tehdyn alkuperäisen suojelupäätöksen päivityksen mukaan suojelualueella on kielletty seuraavat asiat:

1. Tulliniemen luonnonsuojelualueella ei saa:

- rakentaa rakennuksia, rakennelmia tai teitä;
- kaivaa ojaa, ottaa maa-aineksia eikä vahingoittaa maa- tai kallioperää;
- ottaa taikka vahingoittaa puita, pensaita tai muita kasveja tai niiden osia;
- tappaa, pyydystää tai hätyyttää luonnonvaraisia selkärangaisia eläimiä tai hävittää niiden pesiä eikä pyydystää tai kerätä selkärangattomia eläimiä;
- liikkua käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisilla rajoitusalueilla, leiriytyä tai tehdä avotulta.

Luonnonsuojelualueella on kielletty muutkin toimet, jotka saattavat vaikuttaa epäedullisesti alueen luonnonoloihin, mai-semaan taikka eläin- tai kasvilajien säilymiseen.

2. Tulliniemen luonnonsuojelualueella saa:

- rakentaa alueen hoitoa, valvontaa ja tutkimusta sekä yleisön opastamista ja alueeseen tutustumista varten tarpeellisia rakennuksia, rakennelmia ja polkuja käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisesti;
- kalastaa ja metsästää käyttö- ja hoitosuunnitelmassa esitettyjen rajoitusten mukaisesti;
- käyttää alueella sijaitsevaa uimarantaa käyttö- ja hoitosuunnitelmassa tarkoitetulla tavalla;
- ryhtyä toimiin, jotka ovat tarpeen alueen keto- ja hietikkolajiston säilyttämiseksi sekä linnuston elinmahdollisuuksien turvaamiseksi;
- ryhtyä pelastuspalvelun ja palontorjunnan vaatimiin toimiin;
- käyttää ja pitää kunnossa rakennuksia ja rakennelmia, kulkuväyliä, kunnallisteknisiä verkostoja ja laitteita sekä puhelin-linjoja ja -laitteita niiden nykyisen luonteen mukaisesti;
- kartoittaa ja tehdä maanmittaustöitä.

3. Tulliniemen luonnonsuojelualueella saa lääninhallituksen luvalla:

- tutkimusta tai muuta tieteellistä tarkoitusta taikka opetusta varten tappaa tai pyydystää eläimiä ja vähäisessä määrin kerätä kasveja ja niiden osia, eläinten pesiä sekä kivennäisnäytteitä;
- vähentää kasvi- tai eläinlajin yksilöiden lukumäärää, jos laji on lisääntynyt liikaa tai käynyt muuten vahingolliseksi;
- tutkia aluetta geologisesti; sekä
- rakentaa ja pitää kunnossa merenkulun turvalaitteita sekä vesikulkuväylien liikennemerkkejä ja valo-opasteita.

Muita suojelualueita ja -kohteita:

Tulliniemenranta kuuluu myös valtakunnalliseen tuulikerrostuma-alueeseen tunnuksella TUU-01-010.

Maantieteellisen sijaintinsa vuoksi Tulliniemi on yksi Suomen tärkeimpiä muuttolintuväyliä. Alueella tehdään paljon muutto- ja vaelluslintututkimusta.

Osa suunnittelualueesta kuuluu Hangon kansallisen kaupunkipuistoon. Hangon kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelma on hyväksytty 2.7.2021 ympäristöministeriössä. Alueen erityisarvoja ovat pitkä hiekkaranta sekä merenkulun historian kannalta merkittävä sotilaallinen- ja luotsiasematoiminta.

Kuva 4. Tulliniemen linnustonsuojelualue FI0100006 (Natura 2000-alue, vihreällä).

Kuva 5. Tulliniemen luonnonsuojelualue YSA010035 (ruskealla) ja Uddskatanin luonnonsuojelualue (harmaalla).

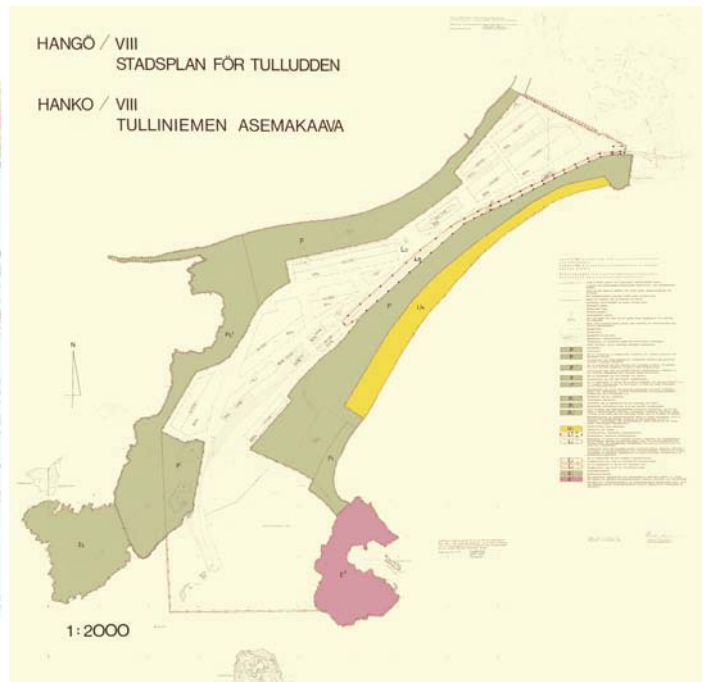
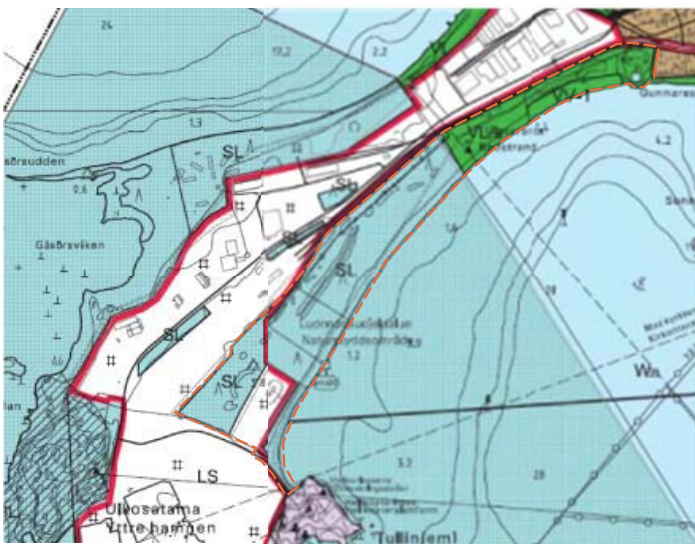
2.3 Kaavatilanne

Epävirallisessa voimassa olevien maakuntakaavojen yhdistelmäkartassa (Uudenmaan liiton tulkinta 11.11.2021) suunnittelualueelle on merkitty arvokas geologinen muodostuma, Natura 2000 verkostoon kuuluva tai ehdotettu alue, luonnonsuojelualue, kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alue, liikennealue; satama sekä pää-rata.

Hangon kantakaupungin yleiskaavassa 1.7.2013 Tulliniemenrannan koillisosa on osoitettu lähivirkistysalueeksi, jolla ympäristö säilytetään = VL/s. Merkinnällä osoitetaan alueet, joiden pääkäyttötarkoitus on ulkoilu ja virkistys. Lisäksi rannassa on uimaranta-alue, jonka hoidossa huomioidaan alueen arvokas luontotyyppi = VV-1. Loput etelärannasta on osoitettu luonnonsuojelualueeksi = SL ja satamatoimintojen alueeksi = LS. Ulkoilureitti on merkitty Tulliniementieltä luonnonsuojelualueiden läpi kohti Tulliniemen kärkeä (Kuva 5).

Alueella on voimassa asemakaava nro. 113 vuodelta 1977, jossa lähes koko hiekkaranta on merkitty uimalaitokseksi tai -rannaksi = UV. Satama-alueen ja uimarannan väliin jäävä metsäinen dynialue on merkitty puistoksi = P. Puiston läntisessä reunassa on alueen osa, jota saa käyttää autojen säilyttämiseen = ap (Kuva 6).

Alueella on Tulliniemen rannan asemakaavamuutos vireillä, jonka yhteydessä tämä kyseinen hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu.

Kuvat 6 ja 7. Hoito- ja käyttösuunnitelman alue yleiskaavassa (vas.) ja asemakaavassa (oik.).

2.4 Virkistyskäyttö ja palvelut

Suunnittelualueella suojelualueisiin sisältyvät itäiset ranta-alueet ovat olleet vapaassa virkistyskäytössä. Tulliniemi etelä -uimarannalla on kesäpäivänä enimmillään n. 200 vierailijaa (Hangon kaupunki 2016). Ranta on EU -uimaranta ja sen veden laatua valvotaan säännöllisesti otettavin näyttein ja niistä raportoidaan vuosittain EU-komissiolle. Rannalla ei ole uimavalvontaa suuresta kävijämäärästä huolimatta. Rannan riskitekijät ovat aaltojen muodostamat voimakkaat virtaukset varsinkin Pallboberget -kallon edustalla sekä surffitoiminta jota ei ole selkeästi erotettu uintialueesta (Lattunen 2008).

Purjelautailun harrastajat käyttävät pääsääntöisesti EU-uimarannan länsipuolista n. 500 metrin pituista rantakaistaletta.

Naturistiyhdistysten pyynnöstä kaupunki perusti naturistialueen Tulliniemenrannalle vuosina 2014-2019 ja se sijaitsi keskellä Tulliniemenrantaa, juuri ennen yleiskaavassa merkityn luonnonsuojelualueen alkamista. Alue oli rajattu väljästi hiekkaan upotetuilla puisilla tolpileillä sekä opaskylteillä. Alueella oli selkeät säännöt, jotka kielsivät yöpymisen, teltaamisen, roskaamisen, kasvillisuuden ja luonnon vahingoittamisen sekä avotulen teon. Naturistirannalla oli noin 50 vierailijaa kesäisin. Kaupunki ei näe esteitä vastaavalle alueelle jatkossakin, jos siihen on kiinnostusta.

Rannan koillispuolella on pieni luonnontilassa oleva paikoitusalue, konttikahvila ja jäteastioita. Uimarannalla on kesäaikaan pari valkoista pukukoppia uimareita varten. Rannan itäosan päässä pysäköintitasanteelta alas rannalle on toteutettu portaikko ja puinen kävelysilta, joka johtaa rannan keskiosaan. Kävelysillat ovat rannan puuttomalla dyynillä, mikä säästää dyynikasvillisuutta kulumiselta, sillä alue on aktiivisessa virkistyskäytössä.

Kuva 8. Eväspöytä rannan virkistyskäyttäjää varten.

3 LUONTOTIEDOT ALUEELTA

3.1 Käytetyt merkinnät ja lyhenteet

Lajien ja luontotyyppien uhanalaisuusluokituksen lyhenteinä käytetään IUCN:n mukaisia lyhenteitä:

EN = erittäin uhanalain
 VU = vaarantunut
 NT = silmälläpidettävä
 RT = alueellisesti uhanalainen
 LC = elinvoimainen
 (Rassi ym. 2010)

3.2 Luontotyypit ja kasvillisuus

Tulliniemenrannan alueella on viimeksi selvitetty kasvillisuutta Tulliniemenrannan luonnonsuojelualueiden luonnonhoitosuunnitelmassa (Tainio 2019) sekä asemakaavan muutosalueen luontoselvityksessä (Manninen & Nupponen 2017). Tätä hoitosuunnitelmaa varten määritettiin arvokkaat luontotyypit luontoselvitysten perusteella.

Alue jakautuu muutamaan pääluontotyyppiin, joiden sisällä esiintyy pääluontotyypin eri ala-muotoja. Suunnitelma-alueella löytyvät arvokkaat luontotyyppikohteet luonnonsuojelulain ja metsälain mukaan ovat hiekkaranta, dyynisarja ja kuivan kankaan männikkö. Luonnontilaiset hiekkarannat ovat luonnonsuojelulain 29 § tarkoittama suojeltu luontotyyppi ja se luokitellaan uhanalaiseksi luontotyyppiä.

Dyynisarja on osittain luonnonsuojelulain 29 § tarkoittama suojeltu luontotyyppi. Se on metsälain 10 § mukainen erityisen tärkeä elinympäristö ja siellä on uhanalaisia luontotyyppisiä. Dyynisarja on uhanalaisten ja silmälläpidettävien putkilokasvien elinympäristö. Dyynisarjan ala-muodot ovat mereltä päin sisämaahan: alkiovaiheen dyyni, rantavehänädyyni, harmaa dyyni ja metsäinen dyyni. Kuivan kankaan männikkö on myös uhanalainen luontotyyppi ja se on silmälläpidettävän putkilokasvilajin elinympäristö. Kuivan kankaan männiköllä on iäkstä puustoa. (Manninen & Nupponen 2017)

Tulliniemenrannan luonnonsuojelualueiden luonnonhoitosuunnitelmassa alueelta löydettiin Natura 2000 luontotyyppiä seuraavasti (Metsähallitus 2019):

1640 - Itämeren hiekkarannat
 2110 - Liikkuvat alkiovaiheen dyynit
 2120 - Liikkuvat rantakauradyynit
 2130* - Kiinteät ruohokasvillisuuden peittämät dyynit
 2140* - Variksenmarjadyynit
 2180 - Metsäiset dyynit

Tähdellä (*) merkityt luontotyypit ensisijaisesti suojeltavia luontotyyppiä.

Paahdeympäristöt

Tulliniemenrannan alueella on hiekkasten dyynien vuoksi merkittäviä paahdeympäristöjä. Paahdeympäristöt ovat voimakkaan auringonpaisteen kylvettämiä, puuttomia tai vähäpuustoisia ja paljaita kivennäismaalaikkuja, missä kasvit kestävät ankaria kasvuolosuhteita. Tyypillisesti paahdeympäristöt ovat maaperältään hiekkaisia ja siksi niiden pienilmasto on kuiva ja lämpötilan vaihtelu voi olla suurta päivän ja yön välillä. Paahdeympäristöjä ylläpitävät jatkuvat muutokset kuten dyynialueiden hiekan tuulidynamiikka. Paahdeympäristöjä on Suomessa hiekkarannoilla, harjujen etelärinteillä, kedoilla, nummilla, kallioilla ja ruderaateilla. Paahdeympäristöjä on maassamme nykypäivänä hyvin vähän, jonka vuoksi ne on luokiteltu uhanalaisiksi luontotyypeiksi. Lisäksi ne ovat erittäin tärkeitä monille uhanalaisille lajeille, sillä maamme uhanalaisista perhosista noin puolet elää paahdeympäristöissä.

Kuvat 9 ja 10. Paahdeympäristöä ja niissä viihtyvä laji: Hietikkonatalude (*Phimodera humeralis*)

3.3 Kasvit

Suunnittelualueella tehtiin asemakaavan muutosalueen luontoselvityksen yhteydessä selvitys uhanalaisten kasvien esiintymisestä. Alueen kasveista löytyy tarkemmat havaintotaulukot alueen luontoselvityksissä (Manninen & Nupponen 2017, Tainio 2019). Seuraavaksi lyhyt tiivistelmä alueen kasvihavainnoista:

Erittäin uhanalainen (EN) laji on meriotakilokki (*Salsola kali*). Eryteisesti suojeltava meriotakilokki on rannan lounaisosissa paikoin yleinen. Meriotakilokkikasvustossa oli kuitenkin useimmiten vain yksittäisiä ja pääasiassa hyvin pieniä yksilöitä. Meriotakilokki on todennäköisesti herkkä virkistyskäyttöön liittyvään kulutukseen, mikä estää sen leviämistä uimarannan koillisosaan. Laajimmat meriotakilokkikasvustot löytyivät merivartioaseman puoleisella hiekkarannalla, monet näistä yksilöistä olivat kookkaita ja monihaarisia.

Kuva 11. Hietikkosara (*Carex arenaria*)

Vaarantuneita lajeja ovat (VU): keltamatara (*Galium verum*). Silmälläpidettäviä (NT) ja alueellisesti uhanalaisia (RT) : kangasajuruoho (*Thymus serpyllum*), hietikkosara (*Carex arenaria*) ja kissankäpäli (*Antennaria dioica*). Elinvoimaisia (LC) kasvilajeja ovat koiruoho (*Artemisia absinthium*), valkolehdokki (*Platanthera bifolia*), merikaali (*Crambe maritima*), kookas mänty (*Pinus sylvestris*) ja merinätkelmä (*Lathyrus japonicus ssp. maritimus*).

Sekä merivartioaseman puoleisella dyynillä että uimarannalla tavautti pieniä haitallisen vieraslajin kurttuuruusun (*Rosa rugosa*) kasvustoja.

Metsäisellä dyynillä kasvaa kitukasvuista männikköä, joiden keskimääräinen rinnankorkeusläpimitta on 10-15 cm. Järeitä, iäkkäitä, käkkyräisiä, lakkapäisiä ja kilpikaarnaisia mäntyjä on alueella useita.

Hyönteisten ravintokasveina merkittäviä ovat mm. kangasajuruoho (*Thymus serpyllum*), rantavehnä (*Leymus arenari-us*), variksenmarja (*Empetrum nigrum*), kanerva (*Calluna vulgaris*), hietikkonata (*Festuca polesica*; NT) ja ketomaruna (*Artemisia campestris*).

3.4 Lepakot

Suunnittelualueella on tehty lepakkoselvityksen päivitys vuonna 2019 (Vuorinen 2019). Alueella havaittiin kolme eri lepakkolajia: pohjanlepakko, pikkulepakko ja siippa-lajeja. Vaarantunut (VU) pikkulepakko (*Pipistrellus nathusii*) havaittiin harvan männyn dyynialueella alueen länsiosassa sekä avoimen metsän ympäröimän kallion (Pallboberget) yllä alueen itäosassa. Pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*) havaittiin varsinkin avoimilla puuston raajamilla etelään viettävillä dyynirinteillä. Siippalajeja (*Myotis sp.*) havaittiin myös alueella, jotka luultavasti ovat vesi-, viiksi- ja isoviiksisiiippoja. Siippa-lajit havaittiin metsäpolkujen holveissa, mäntyjen ympäröimillä dyynipainanteilla ja vanhojen ikimäntyjen okiston alla.

Lepakoiden todennäköisiä päivehtimisaikkoja ovat selvitysalueen hyvin vanhat männyt ja kelot, joissa on sopivia rakoja ja onkaloita. Saalistusreviireistä havaittiin vakituisina kahvilarakennuksen pysäköintialue radanylityskohdasta pysäköintialueen perälle asti. Pysäköintialueelta lounaaseen menevät polut ja polkujen aukiot olivat myös suosittuja saalistuspaikkoja. Lepakot käyttävät melkein pelkästään rannan kapeaa metsävyöhykettä liikkumiseen ja saalistamiseen. Poluttomat metsäalueet, joissa puusto on tiheää, eivät olleet lepakoiden käytössä. Varsinkin niemen kapein kohta sekä rannanmetsäinen itäpää ovat tärkeitä lepakoiden ilma-väyliä ja kulkureittejä. Satama-alueen voimakas valaistus karkottaa lepakoita. Keinovalaistuksen vähentäminen lepakoiden käyttämien kulkuväylien lähistöllä olisi tärkeää. Lepakoille voisi alueella mahdollisesti rakentaa lepakkopönttöjä.

3.5 Ekologiset käytävät ja alueen muut eläimet

Silvestris Oy kartoittivat myös alueen ekologiset käytävät uudessa selvityksessä (Vuorinen 2019). Selvityksen mukaan linnuille ja lepakoille alueella on merkitystä varsinkin syysmuuton aikana. Selvitysalueen metsät muodostavat hyvin tärkeän kulkuväylän varpus- ja tikkalinnuille sekä mahdollisesti pöllöille. Selvityksessä kartoitettiin myös muut eläimet alueella. Metsäkauriin, valkohäntäpeuran, jäniksen ja ketun jälkiä havaittiin alueella. Eläimet kulkivat useimmiten satama-alueen puolella aidan viertä pitkin (Vuorinen 2019).

3.6 Linnut

Hieman yli puolet suunnittelualueesta kuuluu Tulliniemen linnustonsuojelualueeseen FI0100006. Maantieteellisen sijaintinsa ansioista Tulliniemi on yksi Suomen tärkeimmistä muuttolintuväylistä. Tulliniemen edustan vesialueet ovat tärkeitä levähdyspaikkoja monille sukeltajasorsille. Etenkin keväisin tavataan säännöllisesti esim. haahkoja (*Somateria mollissima*) ja alleja (*Clangula hyenalis*) yli 20 000 yksilöä.

Suunnittelualueella ei ole tehty erillistä linnustonselvitystä. Hoito- ja käyttösuunnitelma ei koske vesialuetta eikä saaristoaluetta, jolla suuri osa alueella ruokailevista, levähtävistä ja pesivistä lintulajeista oleskelee.

3.7 Hyönteiset

Suunnittelualueella tehtiin asemakaavan muutosalueen luontoselvityksen yhteydessä selvitys uhanalaisten hyönteisten esiintymisestä. Selvityksessä kartoitettiin alueella esiintyville lajeille sopivien ja riittävän hyvänlaatuisten elinympäristöjen sijainnit sekä tarkastettiin huomionarvoisten lajien tiedossa olleiden esiintymislaikkujen nykytila.

3.7.1 Luteet

Vaarantunut (VU) lude alueella on hietikkonatalude (*Phimodera humeralis*) ympäristöhallinnon Hertta-tietokannan mukaan. Hietikkonataluteen elinympäristöjä ovat dyynihietikot, joilla kasvaa natoja (*Festuca spp.*).

3.7.2 Suorasiipiset

Elinvoimaisen (LC) Sinisiipisirkkan (*Sphingonotus caeruleus*) esiintymisalueet suunnittelualueella ovat rantavyöhykkeen harmaat dyynit ja rantavehnydyynit.

Kuva 12. Sinisiipisirkka (*Sphingonotus caeruleus*)

3.7.3 Kovakuoriaiset

Vaarantunut (VU) kovakuoriainen alueella on isoantikainen (*Anthicus sellatus*), ja silmällä pidettävä (NT) rantaviherikäs (*Apalochrus femoralis*) ympäristöhallinnon Hertta-tietokannan mukaan. Näiden kovakuoriaislajien elinympäristöä ovat avoimet rantahietikot ja dyynit.

3.7.4 Perhoset

Luonnonsuojelualueen puoleisessa osassa on avohiekkaisia erittäin hyvälaatuisia variksenmarjaa kasvavia paahdelaikkuja, joissa esiintyy uhanalaisia perhoslajeja. Kauempana rannasta maanpinta on melko sammaloitunut, eikä siellä ole merkittävää perhoslajistoa. Metsäinen alue ei ole uhanalaisten perhos- ja suorasiipislajien kannalta merkittäviä elinympäristöjä.

Rantavyöhyke uimarannan puoleisessa osassa on hyvälaatuista dyynialuetta. Uimarannan itäosissa on kuitenkin erityisesti harmaat dyynit kärsineet kulutuksesta. Luonnonsuojelualueen ja uimaranta-alueen välissä on metsän sisällä avoimia ja paahteisia dyynilaikkuja, joissa monet uhanalaiset perhoset viihtyvät.

Erittäin uhanalaisia (EN) lajeja löytyi selvityksessä pikkuarokoisa (*Pempeliella dilutella*), verikirjokoisa (*Pyrausta sanguinalis*), dyynisukkulakoi (*Scythris empetrella*), nummijuuriyökkönen (*Apamea anceps*) ja hopeajuovakoi (*Catoptri fulgidella*). Uhanalaisia (VU) lajeja olivat dyynisammalkoi (*Bryotropha umbrosella*), dyyniheinäkoisa (*Pediasia fascelinella*). Silmälläpidettäviä lajeja (NT) olivat sinerväruuniyökkönen (*Xestia ashworthii*) ja nummisammalkoi (*Bryotropha affinis*). Elinvoimaisia (LC) olivat mäkiokamittari (*Aplocera plagiata*) ja rantavehnyökkönen (*Chortodes elymi*).

4 HOITOSUUNNITELMA

4.1 Yleiset periaatteet

Alueen hoito muodostuu ennallistamistoimenpiteistä ja ylläpitävistä hoitotoimenpiteistä. Rannan länsiosan suoje-lualueella on jo tehty järeä luonnonhoidollinen paahdeympäristöjen peruskunnostus, jatkossa luonnonhoidoksi riittää pitkälti metsittymisen estäminen puiden taimia säännöllisesti vähentämällä ja tarvittaessa kulutuksen ohjaaminen pois liian kuluneilta alueilta. Luonnonhoitoimet keskittyivät rehevöitymisen vähentämiseen ja avoimuuden lisäämiseen la-jistoltaan arvoikkailta alueilla (Tainio 2019).

Rannan itäosassa ei ole vielä tehty luonnonhoitotoimia sillä se ei kuulu luonnonsuojeltuun alueeseen, siellä on kuitenkin tarvetta samankaltaisille toimenpiteille kuin rannan länsiosissa. Alkuvaiheen ennallistamisessa toimenpiteet ovat järempiä, jotta elinympäristöön saadaan aikaan selviä muutoksia. Pitkän aikaa epäedullisesti kehittyneiden elinympäristöjen ennallistamisessa toimenpiteitä usein alimitoitetaan, ja kunnostaminen tehdään liian varovasti.

Jatkovaiheen hoito muodostuu toimenpiteistä, joita Hangon kaupunkiluonnon hoidossa muuallakin tehdään. Hoito-toimet Tulliniemenrannan alueella on suunniteltu erityisesti edistämään elinympäristöjen kehittymistä rannan har-vinaisen ja uhanalaisen eliöstön kannalta suotuisalla tavalla. Hoidon pääpaino on avoimissa dyneissä, jotka kärsivät rehevöitymisen nopeuttamasta umpeenkasvusta kuten metsittymisestä ja kenttäkerroksen sulkeutumisesta.

Toimenpiteet muodostuvat etenkin puuston harvennuksesta ja hoidosta, avoimen dyynihiekan paljastamisesta ja vie-ras-lajien torjunnasta sekä virkistyskäytön ohjaamisesta. Virkistyskäytön ohjaamisen tavoitteena on varmistaa, että käy-tölle herkät alueet suojataan ja alueet, jotka hyötyvät kulutuksesta, voivat pysyä virkistyskäytössä. Kieltoja ja rajoituksia pyritään välttämään mahdollisimman pitkälle. Tavoitteena on jakaa tietoa alueen säännöllisille käyttäjille alueen luon-toarvojen ainutlaatuisuudesta, ja siten saada ihmiset ottamaan myös itse vastuuta luonnon säilymisestä. Myös satun-naisten vierailijoiden informointi ranta-alueen erityislaadun huomioimisesta tulee varmistaa.

4.2 Hoitotoimet

Metsähallituksen tekemä luonnonsuojelualueiden luonnonhoitosuunnitelma (Tainio 2019) kattaa rannan läntisen osan noin englantilaiselle linjalle saakka. Samankaltainen luonnonhoitosuunnitelma laadittiin myös rannan itäosalle kansal-lisen kaupunkipuiston avustushankkeen yhteydessä Silvestris Oy:n toimesta, jotta hoitotoimista tulisi mahdollisimman yhtenäiset ja tarkoituksenmukaiset. Seuraavaksi on esitelty hoitotoimet *yleisellä tasolla* perustuen Tulliniemen rannan itäosan luonnonhoitosuunnitelmaan (Vuorinen 2021), Metsähallituksen tekemään luonnonhoitosuunnitelmaan (Tainio 2019) sekä Hangon kaupungin samantapaisen (Kolaviken) ranta-alueen hoitosuunnitelman (Ahola ym. 2015). Tar-kemmat ohjeet käytännön hoitotoimenpiteisiin löytyvät aluekohtaisesti, mainituissa hoitosuunnitelmissa. Maisemaa muuttava luonnonhoitotoimet asemakaava-alueella vaativat maisematyöluopaa MRL 128 § mukaisesti.

4.3 Ohjeita hoitotoimenpiteisiin

4.3.1 Puuston poistaminen

Puuston poistaminen suunnittelualueella tarkoittaa sitä, että puustosta poistetaan tiheästi kasvavat taimikot. Puuston poiston tavoitteena on lisätä elinympäristön paisteisuutta sekä vähentää juuriston hiekkaa sitovaa vaikutusta kasvupai-kalla. Näin osa rannasta palautuu lähemmäksi dyynien sukessiokehityksen aikaisempia vaiheita. Maisemallisesti arvokkaat vanhat puut on tarkoitus säilyttää. Puuston ikärakenteessa pyritään kuitenkin jatkuvuuteen ja näin ollen myös nuorempien ikäluokkien puuyksilöitä tulisi säästää. Puiden kannot juurakoineen tulee poistaa koneellisesti aina, kun se on mahdollista. Kanto sitoo hiekkaa ja kannosta vapautuu ravinteita maaperään, lisäksi kannot eivät ole niin esteettisiä. Kaivureiden jäljet maisemoidaan haraamalla. Hakkuutähteet ja rungot viedään alueelta pois raivauksen jälkeen. Kaikista järeimpiä runkoja voidaan jättää maahan lahoppuiksi metsäisimmillä alueilla, koska niihin saadaan monipuolista lahottajalajistoa.

4.3.2 Puuston harventaminen

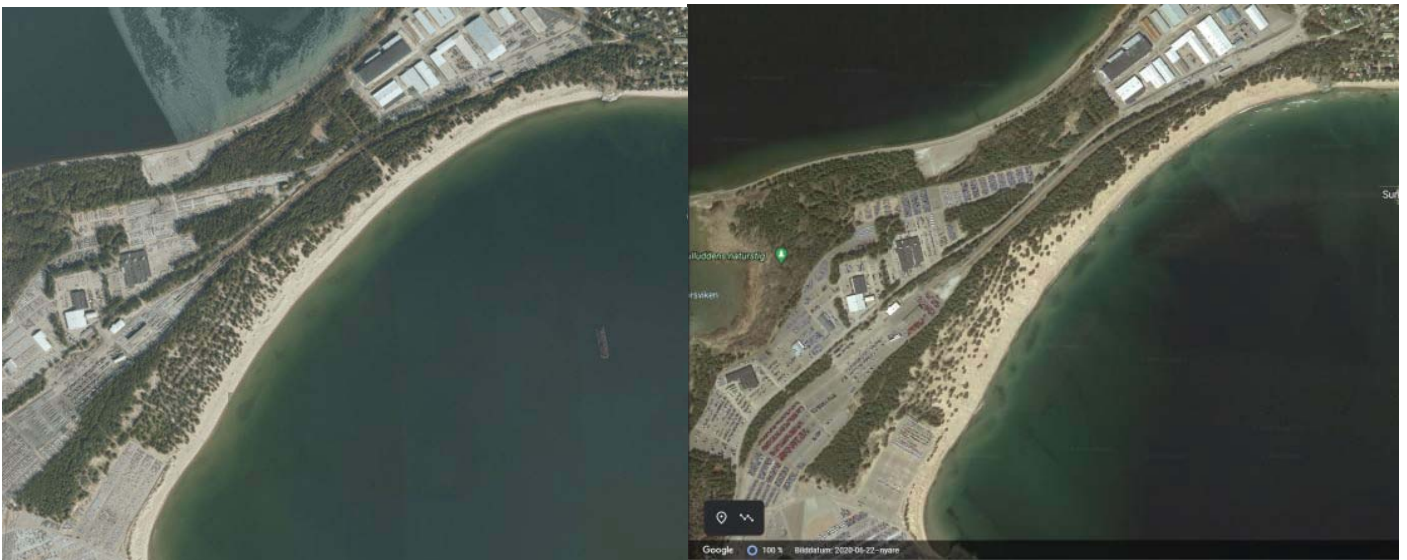
Puuston ja taimikon harventamista tehdään alueilla, joille on muodostunut liian sulkeutuneita tiheikköjä. Puuston harventamisen tavoitteena ovat samat hyödyt kuin puuston poistamisessa. Maanpintaan pääsevän säteilyn lisääminen on tärkeää vaatelioiden hyönteisten ja niiden ravintokasvien kannalta. Tavoitteena on saada aikaan jatkuvarakenteinen, puoliavoin dyynimetsä. Puuntaimia ja nuorempia puita ei tarvitse säästää kovin paljon, sillä nuorta taimikkoa syntyy nopeasti lisää. Harventamisessa vallitsevan latvuskerroksen puista vähennetään alle 100 vuoden ikäisiä mäntyjä, painottuen näissäkin erityisesti alle 80 vuoden ikäisiin puihin. Männyt tuottavat paljon kariketta ja varjostavat tehokkaasti. Tosin jos ainoastaan suuria ja vanhoja puita säästetään, metsästä tulee rakenteeltaan epäluonnollisen puistomainen. Pienet puut ja taimet voidaan sahata mahdollisimman lyhyeen kantaan. Hakkuutähteet kerätään alueelta pois samalla tavalla kuin puuston poistossa.

4.3.3 Kurtturuusun torjunta

Kurtturuususta on havaittu pieniä kasvustoja rannan molemmissa päissä. Kurtturuusun versot tulee tuhota mahdollisimman tehokkaasti heti kun ne havaitaan. Yksittäisten kasvustojen ja versojen kitkeminen käsin riittänee kunhan kasvustot eivät pääse leviämään. Kasvin vetäminen kokonaisuena hiekkamaasta onnistuu piikinkestävillä rukkasililla. Juurakoita voi kaivaa hiekasta lapiolla, tärkeää on saada kaikki juurakonpalat ehjinä pois. Jälkihoito kurtturuusun torjunnassa on tärkeää, sillä juuria jää usein hiekkaan ja niistä kasvaa uusia pensaita. Tämä hoitotoimenpide kohdistuu koko hoito- ja käyttösuunnitelman alueelle.

4.3.4 Maanpinnan avaaminen

Maanpinnan avaamista tehdään alueille, joille on kertynyt liikaa kariketta ja kummaa. Maanpinnan avaamisen tarkoituksena on poistaa mättäitä, juuristoja, kariketta ja hapanta neulaskunntaa, jolloin paljaalle hiekalle levittäytyy dyneille ominaista lajistoa. Monet hyönteislajit hyötyvät tästä erityisesti. Maanpinnan avaamisessa voidaan käyttää koneen perään kinnitettävää haravaa tai äestä. Pintamaa rikotaan 10-15 cm syvyydeltä, jolloin suurin osa juuristosta, sammalikoista ja neulaskarikkeesta saadaan irtoamaan. Irronneet mättäät tulee kerätä alueelta pois.

Kuvat 13 ja 14. Vasen kuva on Tulliniemenranta ennen länsiosan luonnonhoitoa v. 2013, oikea on hoitotoimien jälkeen v. 2020. Oikea kuvakaappaus otettu 18.5.2022 © Google Earth.

4.4 Käytön ohjaaminen

Tavoitteena on säilyttää Tulliniemenranta mahdollisimman luonnontilaisena ja sellaisenaan vetovoimaisena alueena, jossa voi rauhoittua ja nauttia kauniista maisemasta ja luonnonympäristöstä. Tämän lähtökohdan mukaisesti yleisen uimarannan ulkopuolisiin osiin ei suositella rakennettavan erityisiä uusia virkistyskäytön rakenteita, lukuunottamatta pitkospuita tai muita rakennettuja kulkuväyliä, jotka ohjaavat kulkemista ja suojaavat dyynejä kulumiselta. Suunnittelualue on luonnoltaan varsin herkästi kuluva, joten käyttömuotojen ohjaamiselle on tarvetta. Varsinkin maanpintaa liian rajusti kuluttavat virkistyskäytön muodot voivat olla uhka alueen ainutlaatuiselle lajistolle ja herkälle ympäristölle.

4.4.1 Ulkoilu

Tulliniemenrannalla ei yleisesti ole havaittu merkkejä sellaisesta liiallisesta kulumisesta, jonka vuoksi ulkoilua olisi tarpeen selkeästi rajoittaa entisestään. Kevyt kulutus voi olla hyödyksi dyynimännikön avoimissa hiekkalaikuissa eläville lajeille. Arvokkaimmalla dyynialueella on ilmennyt kulumista rannan käytön seurauksena, joten dyynien rakenteita ja lajistoa tulisi suojella esimerkiksi lankonkeilla, köysiaidoilla tai merkityillä kävelyreiteillä. Luontoarvojen säilymistä voidaan edistää myös tiedotuksella ja valistuksella esimerkiksi alueen luontoarvoista kertovilla infotauluilla. Tarvittaessa kävijöitä voidaan ohjata pois kulumisesta kärsineiltä alueilta mikäli sellaisia ilmaantuu. Koirien ulkoiluttaminen *kytkettyinä* Tulliniemenrannalla on sallittua, lukuunottamatta Tulliniemen EU-uimarantaa. Ohjeellinen ulkoilureitti on merkitty rannalle käytönohjaukskartassa (Liite 1). Kävely vesirajan tuntumassa on myös sallittua.

4.4.2 Uinti ja auringonotto

Uinti ja auringonotto painottuvat yleiselle uimarannalle suunnittelualueen itäreunalle. Rannan edustalla on voimakkaita virtauksia varsinkin Pallboberget -kallion läheisyydessä, minkä vuoksi alueelle tulisi lisätä voimakkaita virtauksista varoittava kyltti. Rannalla on myös muuta toimintaa, kuten purjelautailua, jota tulisi selkeämmin erottaa uimareista ja uimaranta-alueesta (Lattunen 2008). Yksittäisten kulkijoiden uintiharrastus ja auringonotto suunnittelualueen luonnontilaisemmilla osilla ei ole nykyajudessa haitaksi eliöstölle, kunhan ottaa herkat dyynikasvit huomioon. Uintia palvelevia rakenteita tulee jatkossakin sijoittaa vain yleisen rannan yhteyteen. Naturistirannan mahdollinen uusi sijainti on esitelty tarkemmin liitteessä 1, sillä entisen kohdalle on toteutettu lankonkireitti.

4.4.3 Pyöräily

Maastopyöräily kuluttaa voimakkaasti herkkää dyyniluontoa, joten se ei ole sallittua Tulliniemenrannan alueella. Pyörille voidaan suunnitella pieni pysäköintialue rannan koillisosaan, mihin myös muut ajoneuvot voidaan pysäköidä.

4.4.4 Ratsastus

Ratsastuksessa hevosen kaviot ja suuri paino kuluttavat voimakkaasti dyynihiekkaa, minkä takia ratsastus ei ole sallittua Tulliniemenrannalla. Hevoslannan rehevöittävä vaikutus ei myöskään ole suotuisaa alueen herkälle lajistolle.

4.4.5 Moottoriajoneuvojen käyttö

Moottori- tai sähköajoneuvojen käyttö on kielletty teiden ja pysäköintialueiden ulkopuolella. Luonnonhoidon ja alueen huollon tarpeisiin saa käyttää moottori- ja sähköajoneuvoja.

4.4.6 Tapahtumat

Suunnittelualueella on mahdollista järjestää pienimuotoisia tapahtumia yleisen uimarannan läheisyydessä, jos ne eivät kuluta dyynien rakennetta tai häiritse herkkää lajistoa. Alueen purjelautailun harrastajat ovat osoittaneet kiinnostusta erilaisten tapahtumien järjestämiseen. Tapahtumat on suunniteltava tarkoin niin että alueen herkkä luonto ei häiriinny niistä.

4.4.7 Vesiurheilu

Purjelautailu ja surffausta on sallittua sillä osalla rantavyöhykettä joka sijaitsee yleisen rannan länsipuolella (Liite 1). Purjelautailijoiden ja uimarannan vesialueet voisi erottaa esimerkiksi poijuilla, jotta yhteentörmäyksiltä vältyttäisiin.

4.4.8 Vesiliikenne

Rannalle ei rakenneta vesiliikennettä varten erillisiä rakennelmia. Tulliniemenranta on aktiivisesti uimareiden käytössä, joten vesiliikennettä on rajoitettava turvallisuuden takia. Rannan läheisyydessä menee venereitti.

4.4.9 Infotaulut ja opastusmateriaalit

Tulliniemenranta on yksi Hangon hienoimmista rantakohteista, jolla vierailee vuosittain paljon matkailijoita. Kävijöille on tuotettu opastusmateriaalia opastetauluihin, jotka johdattavat kävijää alueelle ja polkujen varsilla. Seuraavat aihealueet tulevat esille opastetauluissa: sota-aikaiset rakennelmat, luonnonhoitotyöt Tulliniemenrannalla, Tulliniemenrannan luonto: jääkauden vaikutus Hankoniemellä, hiekkarantojen ja dyynien syntyprosessi, uhanalaiset luontotyypit, harvinainen kasvi- ja hyönteislajisto, paahdeympäristöt. Opastus on oiva keino ohjata käyttäjiä halutuille reiteille ja pois herkemmin kuluville alueilta. Yksi suurempi opastetaulu sijoitetaan heti pysäköintialueen tuntumaan, mistä kulkuuhyteydet alueelle alkavat. Opastetaulut sijoitetaan niin että ne mahdollisimman hyvin sulautuvat alueen ilmeeseen ja ovat säänkestäviä. Opastusmateriaalia on mahdollista hyödyntää esimerkiksi koululaisten, erilaisten lapsiryhmien ja vierailijoiden ympäristökasvatuksessa. Tulliniemenrannan luontoympäristö tarjoaa elämyksiä tuoksujen, värien, ulkoliikunnan ja tutkivan oppimisen kautta kaiken ikäisille.

4.4.10 Valaistus

Lepakoiden ylikulkureitillä tien ja ratalinjan risteyksessä ei valaistusta tulisi nykyisestä lisätä ja keinovalaistuksen valosaastetta tulisi minimoida pimeään aikaan. Kasvillisuutta voi kehittää suojaavampaan suuntaan kuitenkin huomioiden rataväylän ja tasoristeyksen turvallisuusvaatimukset.

4.4.11 Rakentaminen

Alueen koillisosassa sijaitsevan pysäköintialueen tulee pysyä ennallaan lepakoiden saalistusalueen suojelemiseksi. Ajo- ja neuvoja saa jatkossakin pysäköidä puiden lomassa, mutta alueelle ei rakenneta pysäköintiä varten erillisiä rakennelmia. Pysäköintialueen viereen voidaan rakentaa kahvila, ravintola-, myymälä- tai vuokraustoimintaa varten liikerakennus. Liikerakennuksessa voi myös toimia esimerkiksi luontokeskus sekä yleisen rannan palveluja, kuten käymälöitä, suihkuja, sauna sekä jäte- ja kierrätysastioita. Tulliniemen rantapolun pohjoispuolelle voidaan rakentaa palvelurakennus, johon on mahdollista sijoittaa sosiaalituloja ja vaikka pieni kioskki. Rakennelmien materiaalien ja julkisivujen tulee sopia hyvin maisemaan. Ainoastaan yksi päärakennus sallitaan alueelle. Rakennuksen korkein sallittu korkeus ja kerrosluku toteutetaan kaavamääräyksen mukaisesti.

5 SEURANTA

Seuranta suunnittelualueella on erittäin tärkeää, jotta hoitotoimien vaikuttavuudesta ja käytön kohtuullisuudesta saadaan tietoa. Seuranta varten voi ottaa esimerkiksi ennen/jälkeen -kuvia alueesta. Seurannan merkitys on suuri varsinkin Tulliniemen kaltaisella valtakunnallisesti arvokkaalla luontokohteella. Alla on esitetty mahdollisia seuranta-kohteita alueella.

5.1 Luontotyypit ja kasvillisuus

Tärkeintä on seurata puuston sekä kenttäkerroksen kehitystä hoitotoimenpiteiden jälkeen, varsinkin jos tehdään voimakkaita harvennuksia ja maanpinnan avaamista. Putkilokasveista tulee arvokkaan hiekkaranta- ja dyynilajiston lisäksi seurata kurturuusua, jotta sen leviäminen estetään varhain.

5.2 Hyönteiset

Hyönteisseuranta tulee suunnitella yhdessä luontotyyppien ja kasvillisuuden seurannan kanssa. Näin hyönteisten elinympäristöjen seuranta voidaan toteuttaa osana luontotyyppien ja kasvillisuuden seuranta. Seurantamenetelmät tulee suunnitella erikseen kullekin lajille osaavan asiantuntijan toimesta.

6 KUSTANNUKSET

Hoitotoimien kustannukset arvioidaan yhdessä Metsähallituksen ja Hangon kaupungin ympäristösuojelun, puisto-osaston ja maankäyttöosaston kanssa. Talousarvioon olisi hyvä varata vuosittainen määräraha jolla hoito- ja seurantatoimet voitaisiin toteuttaa.

Kuva 15. Puinen kävelysilta (lankonki) dyynikasvien alueella.

7 KIRJALLISUUS

Ahola, A., Hjelt, A., Nieminen, M., Nupponen, K. 2015: Hoito- ja käyttösuunnitelma Kolaviken, Hanko 2015. Faunatica Oy.

Fast, J., Väisänen T. & Rikkinen, A. 2019: Natura 2000 ja asemakaava-alueen toisen maailmansodan aikaisten sotahistoriallisten kohteiden perusinventointi 6-10.4.2019.

Hangon kaupunki 2016: Hangon kansallinen kaupunkipuisto. Hoito- ja käyttösuunnitelma: www.hanko.fi/kkp_hoitojakayttosuunnitelma

Lattunen, P. 2008: Hangon kaupungin uimarantojen riskikartoitus.

Manninen, E. & Nupponen, K. 2017: Hangon Tulliniemen rannan asemakaavan muutosalueen luontoselvitykset vuonna 2016. - Faunatican raportteja 2/2017. 65 s.

Metsähallitus 2012: Tulliniemen linnustonsuojelualueen ja Bengtsårin lehdon hoito- ja käyttösuunnitelma. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Sarja C.

Niemi, M. Erkinaro, M., Ekroos, J., Nupponen, K., Saarikivi J. & Nieminen, M. 2011: Hangon kantakaupungin yleiskaava-luonnoksen alueella sijaitsevat ekologiset käytävät ja lepakkoselvitys. Raportti Hangon kaupungille. Faunatica Oy. 93 s.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus - Punainen kirja 2010. - Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Ryttäri, T., Heiskala, K., Kekäläinen, H., Koskela, K., von Numers, M., Rinkineva-Kantola, L., Syrjänen, K., 2014: Itämeren hiekkarantojen ja dyynien hoito. Ympäristöopas. Suomen ympäristökeskus SYKE. 54 s.

Tainio, E. 2019: Tulliniemenrannan luonnonsuojelualueiden luonnonhoitosuunnitelma. Metsähallitus. Rannikon luontopalvelut.

Vuorinen, E. 2021: Tulliniemenrannan itäosan luonnonhoitosuunnitelma. Hangon kaupunki / Silvestris luontoselvitys Oy.

Vuorinen, E. 2019: Hanko, Koppnäsudden ja Tulliniemen ranta lepakko- ja ekologisten yhteyksien selvitys. - Silvestris luontoselvitys Oy.

Uudenmaan ELY-keskus 2013: Tiivistelmä virallisen Natura-tietolomakkeen tiedoista (VNP 8.5.2002): [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Tulliniemen_linnustonsuojelualue\(5431\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Tulliniemen_linnustonsuojelualue(5431))

